

ПРОГРАМ РАДА¹**ISS/KS E034-17****Системи менаџмента безбедношћу хране**

Овај програм рада донет је на седници Комисије која је одржана 14. фебруара 2014. године, а одобрио га је Стручни савет за опште области стандардизације на седници одржаној 13. маја 2014. године.

1 Увод

Предмет рада Комисије за стандарде и сродна документа KS E034-17, *Системи менаџмента безбедношћу хране* (у даљем тексту: Комисија KS E034-17), обухвата стандардизацију општих принципа и захтева система менаџмента безбедношћу хране, захтеве за тела која обављају проверу и сертификацију система менаџмента безбедношћу хране.

Комисија за стандарде прати рад Техничког поткомитета ISO/TC 34/SC 17, *Системи менаџмента безбедношћу хране*, Међународне организације за стандарде (ISO), и делимично Техничког тела CEN/SS C01, *Прехрамбени производи* (само стандарди за менаџмент), Европског комитета за стандардизацију (CEN).

У Техничком поткомитету ISO/TC 34/SC 17, *Системи менаџмента безбедношћу хране*, Међународне организације за стандардизацију, Комисија KS E034-17 има статус посматрача, односно О-члана. Комисија која у техничком комитету има статус О-члана није дужна, али може да гласа о документима који се разматрају.

Комисија KS E034-17, образована је Решењем директора Института о образовању комисије бр. 427/20-26-02/2006 од 13. 03. 2006. године, и Решењем директора Института о саставу комисије бр. 427/23-26-02/2006 од 04. 04. 2006. године. Тренутно активна Комисија KS E034-17 формирана је Решењем директора Института бр. 123/1-26-01/2013 од 10. 01. 2013. године, а на основу одлуке Стручног савета за опште области стандардизације о утврђивању предлога за обнављање састава комисије бр. 2843/31-20-02/2012 од 26. 12. 2012. године.

Комисија KS E034-17 образована је ради:

---

¹ При преводу на енглески језик треба користити израз „business plan“.

- доношења, преиспитивања и повлачења српских стандарда и сродних докумената у наведеној области рада, у складу са интерним правилима и упутствима Института за стандардизацију Србије;
- обезбеђивања усаглашености српских стандарда и сродних докумената са европским и међународним стандардима у наведеној области рада;
- учествовања у изради и преиспитивању стандарда и сродних докумената које доносе европске и међународне организације за стандардизацију у наведеној области рада, и
- других активности које предложи надлежни стручни савет.

Комисија KS E034-17 има задатак да доноси потребне одлуке и обавља послове у вези са преузимањем свих европских стандарда и сродних докумената из надлежности Техничког тела CEN/SS C01, *Прехрамбени производи* (само стандарди за менаџмент). Такође, за предмете стандардизације из области рада Комисије KS E034-17 за које не постоје европски стандарди и сродни документи, и не предстоји њихово доношење, комисија може да донесе одлуку о преузимању међународних стандарда и сродних докумената, а уколико они не постоје и не предстоји њихово доношење, може да донесе одлуку о преузимању националних стандарда и сродних докумената других земаља, као и о доношењу изворних српских стандарда и сродних докумената.

2 Пословно окружење

2.1 Опште

Храна је једна од највећих потреба, али и задовољстава у животу. Њен одабир се врши у зависности од традиције, културе и животне средине, при чему се задовољавају нутритивне потребе људи у односу на узраст, пол, физиолошко стање и животне навике. Људи конзумирају храну која им је доступна и тако задовољавају свој апетит.

Истовремено, треба имати у виду да је социјални и економски статус државе и појединца у директној вези са доступношћу хране на тржишту, односно са њеним квалитетом. Самим тим, храна представља потенцијалну опасност по становништво, уколико постоје небезбедни и лоши производи који могу проузроковати погоршање здравствене ситуације у земљи. Да би храна била безбедна, бригу воде држава, прехранбена индустрија и потрошачи. Држава води рачуна о изради потребних прописа и њиховој примени, при чему ствара и поверење у домаће производе и обезбеђује едукацију произвођача и потрошача у области хигијене производа и безбедности намирница. Безбедност хране у свим областима прехранбене индустрије (производња, прерада, паковање, складиштење, транспорт и продајна места) сваког дана има све већи значај. Разлог за то нису само законске одредбе и новчане казне, уколико се прописи не поштују, већ и озбиљне финансијске последице, које могу да буду резултат смањене потражње или

потпуни бојкот производа неке фабрике уколико се установи да је својим производом довела у питање здравље потрошача.

Према законској регулативи, здравствена исправност одређена је одсуством материја биолошког, хемијског и физичког порекла које се могу наћи у храни и штетно утицати на здравље човека. Према већини закона, код нас и у свету, здравствено исправном храном се сматра храна која не садржи микроорганизме, паразите и њихове развојне облике у броју који представља опасност за здравље људи, затим храна која не садржи штетне или опасне материје у концентрацијама које саме или заједно са другим материјама представљају опасност за здравље људи.

Основни циљ здравствене безбедности је спречавање болести изазване храном. Због тога се национални програми који се односе на безбедност хране фокусирају на производњу, контролу и мониторинг хране. Практично спровођење ових програма базирано је на превентивном приступу „од њиве до трпезе“. На тај начин се контролише сваки корак везан за примарну пољопривредну производњу, прераду, паковање, складиштење и дистрибуцију хране.

Услед све већих захтева потрошача, повећане одговорности продаваца, глобализације и поштравања законских обавеза, било је неопходно развијање стандарда за обезбеђење квалитета и осигурање безбедности хране. Безбедност хране у Републици Србији регулисана је пре свега *Законом о безбедности хране* (Службени гласник РС, бр. 41/2009). Наведеним законом уређени су општи услови за безбедност хране и хране за животиње, обавезе и одговорности субјеката који послују храном и храном за животиње, систем брзог обавештавања и узбуњивања, хитне мере и управљање кризним ситуацијама, хигијена и квалитет хране и хране за животиње. Закон је у потпуности усаглашен са прописима Европске уније.

ISO 22000 први је међународни стандард којим се спецификују захтеви за систем управљања безбедношћу хране, тако да организација у ланцу хране мора да демонстрира своју способност да контролише опасности и произведе безбедан производ за исхрану становништва. Таквим универзалним стандардима, признатим широм света, хармонизују се кључни захтеви и превазилазе тешкоће везане за различите стандарде који се односе на здравствену безбедност хране у погледу региона, земље, активности организације и врсте хране.

У свим организацијама које се баве производњом хране стандард ISO 22000 може да се имплементира. Те организације могу бити примарни произвођачи хране, произвођачи компонената хране, продавци хране, угоститељски објекти, произвођачи готове хране, организације које обављају чишћење и санитацију, шпедитери, дистрибутери, а такође и организације које не производе храну: произвођачи опреме, произвођачи материјала за паковање, произвођачи састојака и адитива и организације које производе друге елементе који су у вези са храном.

2.2 Квантитативни показатељи пословног окружења

Прехрамбена индустрија је једна од најважних грана српске привреде. Она обезбеђује запосленост са сталним и/или делимичним радним временом (сезонска запосленост) за скоро 10 % економски активног становништва, и заједно са пољопривредом учествује око 25 % у вредности укупног извоза. На овај начин, прехрамбена индустрија представља „извор живота“ привреде у многим руралним областима. Међутим, прехрамбена индустрија у Србији се суочава са неколико изазова који произлазе из низа фактора, а који обухватају:

- нова, већа очекивања потрошача у вези са здравим, безбедним и квалитетним прехрамбеним производима, развојем многобројних мултинационалних прехрамбених компанија са снажним заштитним знацима (брендovima/маркама производа);
- глобализацију трговине прехрамбеним производима;
- развој гигантских малопродајних ланаца прехрамбених производа са великим могућностима повољне куповине које доминирају производњом, прерадом, пласманом и дистрибуцијом прехрамбених производа, итд.¹⁾

Како би се успешно суочила са овим изазовима, прехрамбена индустрија између осталог мора да прати и развој нових стандарда из серије ISO 22000. Сертификациона тела која се баве оцењивањем усаглашености система менаџмента са одговарајућим захтевима стандарда (у вези са квалитетом, безбедношћу прехрамбених производа и органских производа, животном средином, безбедношћу и здрављем на раду, итд.), у свим земљама света користе исти стандард. Ако производи испуњавају прихваћене међународне и/или европске стандарде, онда постоји минимална потреба за испитивањима у појединим земљама, што смањује специфичне трошкове набавке.

Према подацима Републичког завода за статистику, квантитативни показатељи пословног окружења су следећи:

- промет у трговини на велико за прехрамбене производе износи 369 917 милиона РСД, док промет у трговини на мало за прехрамбене производе износи 369 365 милиона РСД у Републици Србији током 2011. године;
- у 2011. години, индекс индустријске производње за прехрамбене производе је 97,1;
- извоз прехрамбених производа у 2011. години је у вредности 79,5 милијарди РСД, а у 2012. години 96,9 милијарди РСД, тако да је индекс 121,8;
- увоз прехрамбених производа у 2011. години је у вредности 39,5 милијарди РСД, а у 2012. години 48,2 милијарди РСД, тако да је индекс 122,1;

1) Нацрт плана стратегије руралног развоја, 2010-2013.

- укупан удео у извозу за прехранбене производе износи 12,4 % у 2011. години, а 13,4 % у 2012. години;
- укупан удео у увозу за прехранбене производе износи 3,8 % у 2011. години, а 3,9 % у 2012. години.

Министарство пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде, Сектор пољопривредне инспекције, у извештају за 2011. годину објавило је податке о броју извршених контрола у Одељењу пољопривредне инспекције за безбедност хране биљног и мешовитог порекла, контролу органске производње и контролу обрађивача дувана и произвођача дуванских производа. Подаци су следећи:

- извршено је 3 736 контрола, од чега је поднето 212 пријава, и то: прекршајних, за кривична дела или за привредне преступе;
- управне мере које су донете након обављене контроле су: 654 решења којима је наложено отклањање неправилности и 67 решења о донетим забранама;
- узето је 119 узорака за контролу квалитета, од чега је 110 узорака (92,44 %) било исправно, а 9 узорака (7,56 %) неисправно.

2.3 Захтеви тржишта

Захтеви стандарда и сродних докумената из области система менаџмента безбедношћу хране, које израђује Комисија KS E034-17, служе као основа за оцењивање усаглашености система менаџмента безбедношћу прехранбених производа и органских производа. Купци стандарда из надлежности поменуте Комисије припадају свим деловима ланца хране, од произвођача до дистрибутера прехранбених производа, при чему су то пре свега сертификациона тела чија је основна делатност оцењивање усаглашености и издавање сертификата о производњи безбедних производа. Пошто су стандарди из надлежности Комисије KS E034-17 у широкој употреби, њихово редовно ажурирање је неопходно.

2.4 Аспекти животне средине

Комисија KS E034-17 не израђује стандарде који су у директној вези са заштитом животне средине, али постоји индиректна веза кроз захтеве стандарда ISO 22000.

Економски раст и отварање тржишта за извоз, потенцијално могу имати негативан утицај на животну средину. С обзиром на овакав развој догађаја, постављање темеља за ефикасну и еколошки прихватљиву пољопривреду представља изазов за Србију. Пре свега, неопходно је едуковати пољопривредне произвођаче и извршити припремне активности на интегрисању политике заштите животне средине (земљишта и воде) увођењем одговарајућих агроеколошких мера. Ове мере се првенствено односе на смањење употребе

минералних ђубрива и пестицида у пољопривредној производњи. Међународни донатори су подржали пилот-програме спровођења ових мера у нашој земљи, у сарадњи са заинтересованим странама из руралних области и другим социјалним партнерима.

3 Очекиване користи од рада Комисије KS E034-17

Очекиване користи од рада Комисије су следеће:

- успостављање принципа и захтева система менаџмента безбедношћу хране;
- усаглашавање националних стандарда са међународним и европским стандардима;
- олакшавање веза између произвођача, дистрибутера и крајњих потрошача;
- заштита потрошача.

Доступност српских стандарда који се односе на опште принципе и захтеве система менаџмента безбедношћу хране и захтеве за тела која обављају проверу и сертификацију система менаџмента безбедношћу хране, од велике је важности за могућност слободне трговине прехранбених производа на међународном нивоу.

Кроз примену српских стандарда који за основу имају међународне и/или европске стандарде, очекује се да буду испуњени битни захтеви који се односе на безбедност хране. На овај начин домаћи производи стичу потребне предуслове за постизање конкурентности у погледу квалитета на светском и европском тржишту, као и за лакшу слободну трговину. Такође, применом ових стандарда обезбеђују се предуслови за заштиту крајњих корисника на домаћем тржишту.

4 Заинтересоване стране

Све заинтересоване стране у Републици Србији позване су да узму учешће у раду ове комисије, уз осигурање равноправног учешћа и заступљености свих страна. Могуће је и учешће у статусу посматрача, под одређеним условима који су утврђени *Интерним правилима стандардизације – Део 2: Образовање и рад комисија за стандарде и сродне документе*.

У раду Комисије KS E034-17 учествују произвођачи прехранбених производа, акредитоване лабораторије за испитивање и контролисање прехранбених производа и научно-истраживачке институције (наведени у решењу о образовању комисије).

Задатак ове комисије је да у наредном периоду у свој рад укључи што је могуће већи број заинтересованих страна.

5 Циљеви и стратегије за остваривање циљева

5.1 Циљеви

- Усвајање стандарда из области система менаџмента безбедношћу хране, у складу са Интерним правилима Института;
- усаглашавање националних стандарда и сродних докумената са европским и/или међународним стандардима и сродним документима;
- преиспитивање свих српских стандарда у року од 5 (пет) година од њиховог објављивања и доношење одлуке о повлачењу оних српских стандарда и сродних докумената који имају исти предмет и подручје примене као европски или међународни стандард или сродни документ;
- заступање српских националних интереса у области рада Комисије пред одговарајућим европским и међународним комитетима за стандардизацију кроз учествовање српских стручњака у раду наведених техничких комитета;
- примена основних принципа стандардизације;
- промовисање интереса Института за стандардизацију Србије.

5.2 Стратегије за остваривање циљева

- Праћење рада техничких поткомитета ISO/TC 34/SC 17 и CEN/SS C01 и преузимање нових стандарда и сродних докумената;
- повећање броја српских стручњака у раду наведених техничких поткомитета;
- повећање броја заинтересованих страна које ће учествовати у раду Комисије;
- спровођење периодичних систематских прегледа и преиспитивања свих стандарда и сродних докумената које је припремила Комисија KS E034-17, како би се обезбедила валидација примене за све заинтересоване стране које користе ове стандарде;
- ревидирање текстова повучених националних стандарда објављених на српском језику у складу са новим издањима европских или међународних стандарда, како би се одржао или повећао број објављених националних стандарда насталих преузимањем европских и/или међународних стандарда на српском језику;
- обука чланова Комисије KS E034-17 како би се упознали са ревидираним интерним правилима Института.

6 Фактори који могу утицати на испуњење и имплементацију програма рада

- Недовољно учешће домаћих стручњака у доношењу српских стандарда и сродних докумената;

- незаинтересованост стручне јавности за учешће у јавној расправи и достављање примедба и предлога у вези са нацртима српских стандарда и сродних докумената који се стављају на јавну расправу;
- недостатак финансијских средстава који онемогућава обезбеђење одговарајућих превода и упућује на преузимање стандарда методом проглашавања/прештампавања, што умањује кредибилитет ових стандарда у пословном окружењу;
- неблаговремено достављање предлога заинтересованих страна за доношење српских стандарда при изради плана рада Комисије;
- недовољно придавање значаја раду чланова Комисије за стандарде и њихова оптерећеност пословима у матичним организацијама које су их делегирале, што може да доведе до недовољног учешћа чланова Комисије на седницама, а самим тим и до одступања од плана доношења стандарда.

7 План активности

Активности Комисије KS E034-17 у наредних пет година усклађене су са плановима рада који обухватају следеће:

- планове доношења, преиспитивања и повлачења српских стандарда и сродних докумената у наведеној области рада, у складу са интерним правилима и упутствима;
- обезбеђивање усаглашености српских стандарда и сродних докумената са европским и међународним стандардима у наведеној области рада;
- учествовање у изради и преиспитивању стандарда и сродних докумената које доносе европске и међународне организације за стандардизацију у наведеној области рада;
- друге послове које предложи надлежни стручни савет.

8 Корисни линкови за све наведене активности

Ради информисања чланова Комисије наведени су следећи корисни линкови:

http://www.iss.rs/tc/?national_committee_id=576

http://www.iss.rs/tc/work_programme.php?national_committee_id=576

http://www.iso.org/iso/home/standards_development/list_of_iso_technical_committees/iso_technical_committee.htm?commid=583916

http://www.iso.org/iso/home/store/catalogue_tc/catalogue_tc_browse.htm?commid=583916&published=on

ISS/KS E034-17, Програм рада

Датум: 2014-05-13

Верзија: Одобрен ПР

Страна: 9

http://www.iso.org/iso/home/store/catalogue_tc/catalogue_tc_browse.htm?commid=583916&development=on

<http://www.cen.eu/cen/Sectors/TechnicalCommitteesWorkshops/CENTechnicalCommittees/Pages/Standards.aspx?param=6318&title=Food%20Products>

<http://www.cen.eu/cen/Sectors/TechnicalCommitteesWorkshops/CENTechnicalCommittees/Pages/WP.aspx?param=6318&title=Food%20Products>